

1.2 AUTONOMIE SPORTU, PODSTATA A OPORA V PRÁVU

Pro pochopení sportu a sportovního prostředí, jeho právního a systémového uspořádání v rámci celého světa, je **znalost** pojmu **AUTONOMIE** zcela **zásadní**. Není to totiž jev vyskytující se uvnitř sportovního prostředí, ale naopak jde o velmi **složitou oblast vnitřních a vnějších vztahů** mezi sportem a jednotlivými státy a dále mezinárodními organizacemi celosvětově.

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Obsah pojmu AUTONOMIE je odvozen z řeckých slov AUTOS = **vlastní** a NOMOS = **zákon**, což znamená **řídít se vlastními zákony**. Dále pak od slova AUTONOMIA, znamenající **politickou nezávislost či samosprávnost**, která je **oprávněním** k tvorbě **vlastních předpisů a pravidel**, a s tím spojené **regulaci** určitého odvětví **nezávisle** na vůli třetích subjektů, bez rozdílu jejich postavení. Nutno dodat, že se nejedná o oprávnění absolutní povahy. Určitým **omezením** je např. obecná povinnost dodržovat **platnou** právní úpravu nebo možnost **zásahu** státních orgánů v **mezích zákona**. Protikladem autonomie je HETERONOMIE, znamenající poslušnost cizím, případně i vnuceným pravidlům a zákonům.

Politická autonomie znamená vysokou **míru samosprávy** určitého politického útvaru (města, provincie nebo státu), která se může týkat výkonu správy **na vlastním území**, případně i vlastního zákonodárství, ovšem jen v místních a regionálních záležitostech. **Neznamená** tedy **plnou** politickou samostatnost či svrchovanost. Příkladem může být autonomní území nebo autonomní republika v rámci suverénního státu, nejčastěji na národnostním základě a ve prospěch menšin.

Co by však mohla znamenat vyhlášená autonomie sportu v rámci světa, kdyby nebyla respektována a uznávána? O jaká specifika a zásady se může opírat a jaké právní předpisy ji mohou garantovat? To jsou zásadní otázky, na které tato kapitola přináší odpověď.

SPECIFIKUM SPORTU JAKO PODSTATA AUTONOMIE

Sport a sportovní prostředí se vyznačují svými specifickými rysy, které nazýváme sportovní **specifika** neboli **zvláštnosti a jedinečnosti**, které v jiných oblastech lidské činnosti takovou povahu nemají. **Specifikum sportu** v jednotlivých odvětvích českého právního řádu se dá vyložit jako **aplikace odborného názoru** v rámci přípustných odchylek od zásad běžných platných v tradičních právních odvětvích. Specifikum sportu přitom **není důvodem přiznání výjimky** z práva, ale může posloužit jako **odůvodnění použití zákonů připouštějící zvláštní povahu věci**.

Mnoho sportovních pravidel, která jsou následně zmíněna, má za cíl usměrňovat sport tak, aby tyto **zvláštnosti byly zachovány**. Nicméně právě **rozlišit**, jestli určité sportovní pravidlo ještě **napomáhá** udržet podobu sportu a rovnost sportovních soutěží nebo už **nadměrně omezuje** sportující v jejich činnosti a právech, je předmětem sporů.

OFICIÁLNÍ DOMUNTY S ODKAZY NA SPECIFIKA SPORTU

MOV

Olympijská charta, 2019 (podrobně v kapitole 8.2)

<https://www.olympic.cz/upload/files/Olympijska-charta-2019.pdf>

K autonomii sportovních organizací se vyjadřuje Mezinárodní olympijský výbor:

*„Vzhledem k tomu, že sport se uskutečňuje v rámci společnosti, **mají sportovní organizace** spadající do olympijského hnutí **autonomní práva a povinnosti**, tedy možnost svobodně*

vytvářet a kontrolovat pravidla sportu, určovat strukturu a správu vlastních organizací, dále mají právo svobodných voleb bez jakéhokoli vnějšího vlivu a odpovědnost za uplatňování zásad dobré správy“

EU

Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU), 2008, která je v konsolidovaném znění účinná od konce roku 2009.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS>

Tato smlouva je **prvním primárním právem** EU, které ve svých člancích slovo „SPORT“ konkrétně zmiňuje. Tím se sport povyšuje do oblastí, kterým se EU chce **oficiálně zabývat**, případně regulovat, pokud by to bylo nutné, protože EU vnímá význam sportu pro občany svých členských států. EU v ní vyjadřuje svoje **uznání specifičnosti sportu** ve SFEU:

(Článek 6)

„Unie má pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států, mimo jiné v oblasti sportu“.

(**Hlava XII** Všeobecné a odborné vzdělávání, mládež a sport, **článek 165 odst. 1**)

První odstavec říká: *„Unie přispívá k podpoře evropských hledisek sportu s přihlédnutím k jeho zvláštní povaze, jeho strukturám založeným na dobrovolné činnosti a jeho společenské a výchovné funkci.“*

Bílá kniha o sportu, 2007 (podrobně v kapitole 8.2)

<http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>

Právní věta o uznání specifičnosti sportu zní:

„Právní předpisy pro hospodářskou soutěž a ustanovení o vnitřním trhu se na sport vztahují pouze do té míry, v jaké představuje hospodářskou činnost. Judikatura evropských soudů a rozhodnutí Evropské komise ukazují, že specifičnost sportu je uznaná a zohledňovaná.“

ČESKÝ PRÁVNÍ ŘÁD A ODKAZ NA SPECIFIKA SPORTU

Veškerá **činnost** sportovních organizací, stejně jako **požadavky** na jejich autonomii, musí být **v souladu s platnými právními normami**. Sportovci, kluby a sportovní organizace jsou subjekty **rozličných právních forem**. Společně mají pouze **zapojení do sportu**.

Hierarchicky jsou uspořádány do **pyramidové struktury**. V praxi to znamená, že sportovní kluby jsou **členy** národní organizace, která je v rámci daného sportu členem organizací **nadnárodních**. **Zastřešující** organizace přitom působí např. jako **garant** jednotnosti pravidel. Členské organizace se **dobrovolně podřizují** pravidlům svých mateřských organizací, včetně sankcí za jejich porušení či rozhodovací pravomoci asociačních orgánů

Sport lze bezpochyby považovat za **autonomní odvětví práva**. Základní východisko je obsaženo v Listině základních práv a svobod, konkrétně v čl. 20, který v odstavcích 1 a 3 stanoví:

„Právo svobodně se sdružovat. Každý má právo sdružovat se ve spolcích, společnostech a sdruženích“, „Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem...“, „Politické strany a politická sdružení, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu“.

Princip **odloučenosti** od státu v praxi znamená, že **stát nijak nezasahuje do vnitřních poměrů spolku**; princip členské samosprávy znamená, že **stát nijak nezasahuje ani do samosprávy spolků**.

Toto ustanovení je však spolu se zákonem č. 115/2001Sb., **o podpoře sportu** v podstatě **kompletním „výčtem“ právní úpravy sportu** v České republice, byť samozřejmě z hlediska formálních pramenů práva do tohoto systému lze řadit i normy obecné povahy, které lze aplikovat i na oblast sportu.

ZÁSAHY DO AUTONOMIE SPORTOVNÍCH ORGANIZACÍ V PRAXI

Rozhodovací praxe českých soudů související se zásahy do autonomie sportu a sportovních subjektů je spojena s Nejvyšším soudem (NS) a Nejvyšším správním soudem (NSS).

NS konstatoval, že možnost soudního přezkumu rozhodnutí orgánů občanského sdružení je třeba „**vykládat zužujícím (restriktivním) způsobem**“. V témže rozhodnutí byl vysloven názor, že by byl **pravidelný přezkum** všech rozhodnutí orgánů občanských sdružení z pohledu výše zmíněného ustanovení LZPS **protiústavní**, přičemž argumentoval mimo jiné **dobrovolností** sdružení či **smluvní autonomií** členské základny. NS nicméně **uznal přezkum** rozhodnutí orgánů sdružení jako **nutný**, a to s cílem **ochrany před „svévolným rozhodováním“**, a tím i porušování práv dotčených subjektů.

Poměrně jasně však bylo **soudem zdůrazněno**, že „**princip spolkové autonomie** velí soudu **nezasahovat** do činnosti občanských sdružení jakýmkoliv jiným způsobem, než **výslovně dovoluje zákon**“.

V poslední době zaznělo velmi často v kauzách se vztahem ke sportu při soudních jednáních u ÚS, NS a NSS slovo „**specifikum sportu**“. Např. v rozsudku NSS ze dne **29. 11. 2011, 2 Afs 16/2011**, nebo v rozsudku „Lafata“ **6 Afs 278/2016-54** ze dne **13.7.2017**:

*„Podle stávající judikatury platí, že činnost profesionálních sportovců je **natolik neujasněná a právně v podstatě neupravená**, že nabízí **relativní smluvní volnost** v tom smyslu, že hráčská činnost pro sportovní klub může být smluvně zakotvena **jak formou samostatné výdělečné činnosti, tak formou pracovní smlouvy, proto je vždy třeba dle názoru soudu vycházet z obsahu smlouvy, na jejímž základě je činnost vykonávána.**“*

Více v kapitole **4.4 a 7.2**.

Na rozdíl od soudní praxe v ČR **Evropský soudní dvůr (SDEU)** zásahy do oblasti sportu řeší často. Přelomovými se staly rozsudky dva, a to **Walrave**, v němž (SDEU) poprvé dospěl k závěru, že **sport** je „**předmětem komunitárního práva, pouze pokud má povahu ekonomické aktivity** ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES“. Přitom zmínil, že existují **pravidla s „čistě sportovním zájmem“**, která nemají ekonomickou povahu a jako taková leží mimo dosah Smlouvy o ES. (více v kapitole 8.4)

Na uvedený rozsudek navázalo rozhodnutí v **kauze Bosman (1995)**, jímž bylo konstatováno **porušení pravidel volného pohybu**, a to omezeními v někdejší transférovém systému UEFA a poté nahrazením nových přestupních pravidel FIFA (2001). ESD v tomto rozhodnutí nicméně **uznal význam sportovních aktivit a specifickou povahu sportu**.

Podobný přístup byl ze strany SDEU dodržován i později, například v případě **Lehtonen** konstatoval, že pravidla basketbalové federace rozlišující mezi občany a neobčany EU překračují to, co je nutné k dosažení sledovaného cíle.

V obdobném duchu se nese taktéž rozhodnutí ve věci **Bernard**, v němž **soud připustil**, že **přestupové kompenzace mohou být překážkou volného pohybu**, kterou by nicméně bylo možné ospravedlnit **zvláštní povahou sportu**. V daném případě se tak dle jeho názoru nestalo, neboť se jedná o pravidla, která „**nejsou nezbytná k zajištění naplnění uvedeného cíle**“.

V zájmu objektivity je potřebné říci, že SDEU **nerozhodoval vždy v neprospěch** sportovních organizací. To je případ rozhodnutí **Deliege**, v němž bylo **posvěceno omezení počtu sportovců**, kteří se kvalifikují do mezinárodní soutěže v judu.

ZÁVĚR

Rozsah autonomie je spíše **zužován** a soudními orgány postupně **vymezován**. Jedná se taktéž o projev upřednostnění jiných zásad (např. volného pohybu osob). Na **druhou stranu** se stala nespornou **specifická povaha sportu** a jeho **významná společenská role**.